

Матеріали VIII Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції

Головна вимога кримських татар – повернення на свою батьківщину і відновлення автономії Криму на основі права кримськотатарського народу на самовизначення. В травні 1989 року засновується Організація кримськотатарського національного руху (ОКНР) і М. Джемілев обирають її головою.

В червні 1991 року, на скликаному вперше після 1917 року національному з'їзді кримськотатарського народу – Курултайі, М. Джемілева обирають Головою Меджлісу кримськотатарського народу. М. Джемілев є послідовним прихильником принципів ненасильства і солідарності з правами інших поневолених народів і захисту прав людини. Він виступає прихильником європейської та євроатлантичної інтеграції України, утвердження в українському суспільстві засадничих принципів демократії, що є основою для відновлення прав кримськотатарського народу, який повертається на свою історичну територію – Крим – складову частину Української держави.

Література:

1. <http://politrada.com/dossier/Mustafa%CC%81-Abdullzhemil-Dzhemilev/>
2. <http://esquire.ru/wil/mustafa-dzhemilev>
3. <http://slon.ru/calendar/event/1077275/>
4. <http://www.nasze-slowo.pl>
5. Рух опору в Україні: 1960 – 1990. Енциклопедичний довідник: 2-ге вид. / Передм. Осипа Зінкевича, Олеся Обертаса. – К.: Смолоскип, 2012. – 896 с.

Татаріна Т.І.

(наук. кер. ст. викл. Слободянюк Д.І.)

*студентка I курсу історичного факультету
Полтавського національного педагогічного
університету імені В.Г.Короленка*

ПРАВОЗАХИСНА ДІЯЛЬНІСЬ ПАТРІАРХА ВОЛОДИМИРА

Люди — найцінніший скарб Землі у будь-які часи. Життя людини — наче якесь збільшувальне скло, через яке можна чітко роздивитися життя країни та епохи. Хресна дорога Святійшого Патріарха Київського і всієї Руси-України Володимира (Українська Православна Церква Київського Патріархату), у миру — Василя Омеляновича Романюка — є найкращим прикладом для вивчення української історії другої половини ХХ ст., оскільки він був і творцем її, і важливою складовою — живою клітинкою того величезного організму, ім'я якому Український народ.

Народився В. Романюк 9 грудня 1925 р. в Данях куті села Хімчина, в простій селянській родині. Життєва голгофа майбутнього патріарха розпочалася у вересні 1944-го року, коли його, дев'ятнадцятирічного юнака, звинуваченого у зв'язках з ОУН-УПА, було заарештовано, а 26 вересня того ж року вищим трибуналом НКВС Станіславської області ув'язнено на 10 років каторжних робіт у виправно-трудовах таборах ГУЛАГу. Всю сім'ю Романюків також було репресовано – її вивезли до Сибіру. Полтавська сільгоспколонія, Харків, Володимирська в'язниця, Урал, Сибір, Коліма такими були страдницькі шляхи його першого ув'язнення. Сам В. Романюк період свого життя, що обмежувався 40-50 рр. минулого століття, називав «мої університети» [6, с.4].

Відбуваючи всі страждання сталінських таборів, ув'язнений прийшов до глибокої віри в Бога. Саме там, в магаданському таборі, він прийняв одне з найважливіших для себе рішень: «Якщо вдасться вийти живим з цього пекла, то служитиму Богу і Церкві» [7, с.48-49].

16 листопада 1959 року, після закінчення Вищих Богословських курсів при єпархіальному управлінні, В. Романюк Преосвященним Йосифом, архієпископом Івано-Франківським і Коломийським був висвячений у сан диякона — на священника не дозволяли через судимість.

«Непримиренному націоналісту і бандерівцю» працювати не дозволяли, навіть більше: не приписували і наказали забратися з міста. Він з родиною був змушений виїхати з районного центру і переїхати на південь України. Впродовж 1961-1963 років В. Романюк працював кіномеханіком у селищі Курган Балаклійського району Харківської області [1, с.7].

Заповітна мрія В. Романюка стати пастирем сповнилася 26 квітня 1964 року. За тиждень до Світлого Хрестового Воскресіння — у Вербну неділю — в Івано-Франківському кафедральному соборі архієпископ Івано-Франківський і Коломийський Йосиф (Сабодаш) здійснив хіротонію В. Романюка у священники. Після чого, з квітня 1964 по січень 1972 рр. пресвітер В. Романюк ніс пастирське служіння у парафіях Івано-Франківської та Коломийської єпархій Російської Православної Церкви.

Слід зауважити те, що ця територія впродовж 30-70-х років ХХ ст. була Меккою української інтелігенції. Саме тому, з новопризначеним священником, слава про якого розійшлася далеко за межі Прикарпаття, з радістю знайомляться письменник Борис Антоненко-Давидович, поети Іван Гнатюк та Ігор Калинець, журналіст Михайло Осадчий та історик Валентин Мороз, політичний в'язень Данило Шумук та поет Іван Світличний, художник Опанас Заливаха та «дисидентський генерал» В'ячеслав Чорновіл. Останнього отець В. Романюк у Космачі навіть охрестив [2, с.129].

З часом ці знайомства переросли у міцні контакти, які тодішні органи державної безпеки характеризували як антирадянські вияви. Місцевий «актив» узявся відразу виховувати непоступливого священника, намагаючись, передусім, переконати його в тому, що недоцільно, щоб церкву відвідував

його син Тарас. Але о. Василь Романюк був категоричним: син до церкви ходити буде. А голові сільської ради та директору місцевої школи свою позицію пояснював так: «Я ж закликаю людей, щоб йшли до церкви, а моя сім'я сидітиме вдома?! Сім'я священника повинна показати приклад...» [7, с.71].

Неймовірна активність і гуцульська впертість космацького священника, правозахисна діяльність щодо представників національно-свідомої інтелігенції, його зв'язки з тодішнім дисидентським рухом призвели до того, що в лютому 1971 року В. Романюка було переведено з Космача до Прутівки, що біля Снятина. Саме в цьому селі, що розташоване на березі гірського Прута, 20 січня 1972 року В. Романюка заарештували за захист В. Мороза. Відповідно до статті про «антирадянську агітацію і пропаганду», Івано-Франківський обласний суд на закритому судовому засіданні засудив обвинуваченого на 7 років позбавлення волі і три роки заслання. Ув'язнення «особливо небезпечний рецидивіст» відбував у Володимирській в'язниці (1972-1973) та в 1-му таборі особливого призначення у с. Соснівці в Мордовії. Там, у мордовських політичних таборах, під час другого ув'язнення, В. Романюк «сидів» разом з В. Стусом, О. Тихим, М. Руденком, Л. Лук'яненком і Ю. Шухевичем [8, с.10].

Як свідчать матеріали літературних джерел [2, 4, 7, 9], перебуваючи у мордовському спецтаборі, отець Романюк брав активну участь у боротьбі політв'язнів за свої права. Він, зокрема, був автором багатьох звернень до державних і церковних діячів світу.

Так, у зверненні до предстоятеля УАПЦ, о. Романюк зазначає: «...1976 року я відмовився від радянського громадянства..., бо називатися громадянином радянської країни, де здійснюються великі злочини проти миру і людяності, вважаю ненормальним...». При цьому, він оголошує себе членом УАПЦ, пориваючи зв'язки з Російською ПЦ, владики якої славили «мудру ленінську політику» і робили вигляд, начебто в СРСР немає переслідувань за віру [6, с.4].

У зверненні до президента США Д. Картера у листопаді 1977 року В. Романюк пише: «Минуло вже 60 років, як у нашій країні вбили свободу в будь-який спосіб виявляти свої власні переконання. Країна стала фортецею найчорнішої реакції і дикого осатаніння» [7, с.93].

1977 року у зверненні «На захист отця Романюка», надісланому Святішому Престолові Всесвітньої Ради Церков, друзі-політв'язні пишуть: «Знущання над ним такі зухвалі й цинічні, що не можуть не обурити кожну чесну людину. ...Ми сподіваємося, що міжнародні християнські церкви і все християнство, прикладуть максимум зусиль, щоб зупинити розправу над вірним сином церкви, мучеником ХХ-го сторіччя за віру Христа».

З 1979 року, вже будучи відомим правозахисником, о. Василь Романюк стає членом Української Гельсінської спілки.

На захист в'язня совісті виступили предстоятелі УПЦ в США і УАПЦ в діаспорі митрополит Мстислав і митрополит Віталій — першоієрарх

ПРАВОЗАХИСНИЙ РУХ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

РПЦза кордоном, інші відомі церковні та громадські діячі, а також різні організації. Церковний провід УАПЦ в діаспорі оголосив отця Романюка «ісповідником віри», а митрополит Мстислав звернувся з проханням про його захист до Вселенського Патріарха Димитрія I, ієрархів та керівників православних, католицьких і протестантських Церков, провідників гуманітарних організацій і державних керівників. На захист «в'язня сумління» виступив академік А. Сахаров.

Але тодішня «тюрма народів» — СРСР — не зважала ні на чії протести й звернення. Саме тому отцю Василю довелося відмучитися у Володимирській в'язниці та мордовських таборах, як мовиться, «від дзвінка до дзвінка», тобто повних сім років, а потім ще відбути трирічне заслання в Якутії.

Наприкінці вересня 1981 року о. Романюк повертається зі спецпоселення до Косова. Але тут, на превеликий жаль, він спокою теж не мав: місцева влада поставилась до нього вороже. «Особливо небезпечний рецидивіст», який відбув два ув'язнення за «дії проти держави», зразу отримав «персонального наглядача» з органів державної безпеки. Окрім того, за розпорядженням прокурора, він не мав права відлучатися з дому від восьмої години вечора до восьмої години ранку, не мав також права виїжджати за межі Косова без попереднього узгодження поїздки з «органами». Такий режим тривав до весни 1983 року.

Весною 1983 року В. Романюку врешті-решт дозволили служити в храмах Косівського району. Спочатку це було гірське село Бабин (1983-1986 рр.), потім Рожнів і Рибне (1986-1987 рр.). Але політичні переслідування продовжувалися: «пильне око» КДБ відстежувало діяльність «неблагонадійного».

З другої половини 1986 року о. Романюка почали відвідувати його колишні побратими-політв'язні Михайло Осадчий, Зіновій Краківський, Богдан Ребрик, Тарас Мельничук, подружжя Калинців та інші. Все це сприяло піднесенню духу, підсилювало вроджений оптимізм, вселяло надії на ліпше майбутнє.

У червні 1988 року, на запрошення предстоятеля Греко-Православної Української Церкви у Канаді Блаженнішого митрополита Вінніпегу і всієї Канади Василя (Федака), який у цій справі особисто звертався за допомогою до президента США Р. Рейгана, отець В. Романюк разом з сином Тарасом виїхав до Канади.

У серпні 1988 р., під час богослужіння, яке здійснював митрополит Мстислав у Давид-Бруці, що неподалік Нью-Йорку, отець Василь був піднесений до сану митрофорного протоієрея і отримав найвищу церковну нагороду — митру, якою був відзначений, як зазначалося вище, у червні 1984 року «за його боротьбу і участь у справі незалежнення Української Православної Церкви в Україні».

Окрім пастирської, отець В. Романюк у США, Канаді та Великобританії займається просвітницькою та місіонерською діяльністю, виступає з

Матеріали VIII Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції

лекціями про стан справ із правами віруючих у СРСР, пише статті і проповіді, які друкують в україномовній пресі, а потім видадуть окремою книжкою у перекладі англійською мовою під назвою «Голос в пустелі».

Бурхливі політичні події в Україні кличуть отця Василя додому. «Я їду в Україну, моє місце там», — вирішує він, і наприкінці грудня 1989 р. повергається на рідну землю.

У вересні 1990 року його призначають єпископом Білоцерківським, вікарієм Київської єпархії УАПЦ. 1991 року він став архієпископом Вишгородським, в лютому 1993 року — архієпископом Львівським і Сокальським, а в червні 1993 року — митрополитом Чернігівським і Сумським й Місце-блюстителем Київського Патріаршого престолу.

Основним прагненням і змістом життя архієрея в ті роки була діяльність, спрямована на об'єднання усіх українців у єдину Церкву. З цього приводу він наголошував: «Створення єдиної Помісної Православної Церкви в Україні є необхідною передумовою міцної Української держави. Ніколи незалежність України не буде повною, якщо 60 відсотків її православних належатимуть до іншого духовного центру... Тому єдиним нашим порятунком в даній ситуації є об'єднання всіх православних України саме довкола Києва як нашого духовного центру, нашого національного Єрусалиму. Тільки при такій умові ми зможемо стати повноцінною нацією, тільки при такій умові нас буде поважати світ».

21 жовтня 1993 р. на засіданні Всеукраїнського Православного Собору Української Православної Церкви Київського Патріархату абсолютною більшістю голосів митрополита Володимира було обрано на Патріарший Престол. Його інтронізація відбулася за Божественної Літургії в соборі святої Софії в Києві 24 жовтня 1993 року.

У своєму першому виступі Патріарх Володимир звернувся до вірних усіх християнських конфесій України з такими словами: «Нас об'єднує єдиний обряд, єдина церковна традиція, служіння одному й тому ж українському народові. Закликаю вас, брати і сестри, прийняти простягнуту вам руку примирення, розпочати братній діалог, разом дбати про відбудову храмами української духовності та Української держави...».

Новообраний Патріарх вів активну діяльність, постійно здійснював пастирські поїздки в міста і села України, що негативно позначилося на його, вже добре підірваному тюрмами, таборами та цькуванням каральними органами, здоров'ї. Як результат, на початку травня 1994 року предстоятель УПЦ КП переніс третій, і знову обширний, інфаркт міокарда.

Навесні 1995 року Європарламент нагородив Владику золотою медаллю за працю на благо Християнської Церкви та за хресну дорогу в довголітній неволі. Вручення нагороди мало відбутися у серпні... Але 14 липня 1995 року під час вечірньої прогулянки університетським ботанічним садом раптово зупинилося серце Патріарха Володимира. Причиною смерті став черговий, четвертий за рахунком, інфаркт.

Патріарха поховано під Великою дзвіницею поблизу кафедрального собору Святої Софії.

Впродовж усього свого земного життя Патріарх Володимир щиро молився за незалежну Українську державу, робив усе можливе для відродження соборної Української Православної Церкви, за що і пішов на Голгофу. Сьогодні він молиться за нас перед Богом...

Література:

1. Івасів Р. Через терни – до Бога: [про патріарха Володимира (Василя Романюка) (1925—1995)] / Р. Івасів // Галичина. – 2007. – № 107. – С. 7.
2. Касьянов Г. Незгодні: українська інтелігенція в русі опору 1960 – 1980 – х років / Г. Касьянов. – К.: Либідь, 1995. – С. 86, 129, 157, 170.
3. Ковальчук І. Патріарху должно быть удобно даже на том свете / И. Ковальчук // Сегодня. – 2008. – №279. – С. 18 – 25.
4. Народжені Україною. Меморіальний альманах. У 2 т. / О. Оноприенко (гол. ред.). – К.: Євроімідж, 2002. – Т. 1. – 896с.
5. Петрушко В. И. Автокефалистские расколы на Украине в постсоветский период. 1989 – 1997 / В. И. Петрушко. – М., 1998. – С. 217 – 232.
6. Радиш Я., Ропар В. Хресна дорога Патріарха Володимира / Я. Радиш, В. Ропар // Гуцульський край. – 2008. - № 45. – С. 4.
7. Романюк Т. Патріарх Володимир, або спогади про батька. Документальний нарис / Т. Романюк. – К.: Видавничий центр “Просвіта”, 2000. – 144 с.
8. Скоропанюк Г. Терновий вінець патріарха / Ш. Скоропанюк // Галичина. – 2005. – №75. – С. 10.
9. Украинская Хельсинкская группа. К 20-летию создания. – К.: СРП, 1996. – С. 21.
10. Федчук В. Нелегкий шлях Патріарха / В. Федчук // Гуцульський край. – 2005. – №46. – С. 6.

Боярська Є. О.

(наук. кер. доц. Аванесян Г. М.)

студентка ІУ курсу юридичного факультету

Полтавського інституту економіки права

Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

ОБМЕЖЕННЯ ТА ОБТЯЖЕННЯ ПРАВ НА ЗЕМЛЮ: ПОНЯТТЯ ТА ІСТОРІЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Законодавство не розрізняє (і не розкриває) на сьогодні термінів «обмеження» та «обтяження», часто вони вживаються як синоніми.

Цивільне законодавство вживає термін «обтяження» і навіть визначає його стосовно рухомого майна як «право обтяжувача на рухоме майно боржника або обмеження права боржника чи обтяжувача на рухоме майно, що виникає на підставі закону, договору, рішення суду або з інших